

Nordmand i Danmark og dansker i Norge

PSY
KOL
OGI

IBSEN I MØRKET Haugan mener at norske forsknings miljøer ikke forstår Henrik Ibsen.

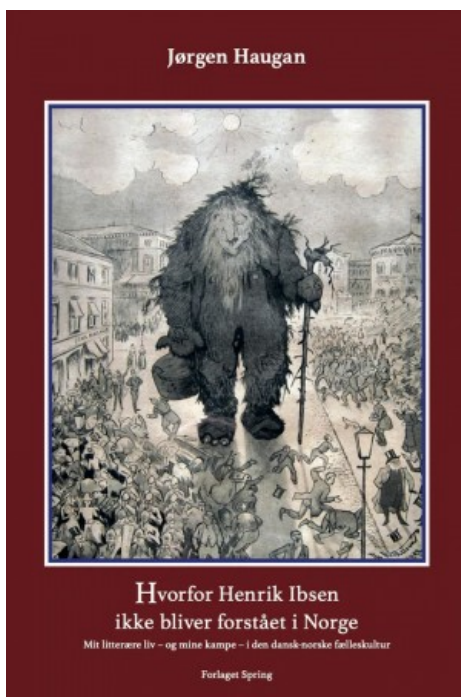
Bilde: Edvard Munch / Art Institute of Chicago

Litteraturforsker Jørgen Haugan har udgivet sin akademiske selvbiografi. Jeg fandt en nyttig kilde til forståelse af mine oplevelser, som dansk kommunepsykolog i norske distrikter.

TEKST

Henrik Eriksen

PUBLISERT 2. mai 2022

BOK Hvorfor Henrik Ibsen ikke bliver forstået i Norge. Mit litterære liv - og mine kampe - i den dansk-norske fælleskultur

FORFATTER Jørgen Haugan **ÅR**

2021 **FORLAG** Forlaget Spring

SIDER 272

På Deichman Bjørvika faldt jeg sidste år over bogen *400-årsnatten. Norsk selvforståelse ved en korsvei fra 1991*. Som dansk kommunepsykolog i norske distriktskommuner, viste bogen sig at indeholde en guldgrube af viden, som i min optik blev til et socialantropologisk observationsprisme. Jeg var fascineret af den ferskhed og aktualitet, jeg oplevede bogen havde 30 år efter udgivelsen, så jeg spurgte forfatteren, om der var en nyere udgave af publikationen. Svaret var nej. Jeg blev i stedet anbefalet at læse *Hvorfor Henrik Ibsen ikke bliver forstået i Norge. Mit litterære liv - og mine kampe - i den dansk-norske fælleskultur*, så det gjorde jeg.

Litteraturforskeren Haugan er født i 1941 og opvokset i Trondheim. Han studerede norsk og litteratur på universitetet i Oslo, hvorefter han kom til Danmark og fortsatte et videnskabeligt virke ved universitetet i København. Bogen beskriver en nordmands tilværelse i Danmark og møde med dansk academia og dansk kultur. Som årene går, bliver den norske baggrund og den danske tilværelse hinandens gensidige analyseredskaber og -objekter. Haugan handskes livet igennem med forskellene, som gav ham inspirationen til at udarbejde forfatterbiografiske værker: flere om Henrik Ibsen, et om Martin Andersen Nexø og et om Knut Hamsun. Der præsenteres også udvalg fra disse biografiske værker i den nærværende bog, som er opdelt i fem dele. De fire første dele låner overskrifter fra dannelsesromanens lingo: *Hjemme, Ude, Hjemløs og Hjem*. Bogens femte og sidste del bærer overskriften *En ny guide til Ibsen*.

Forfatteren fortæller via sine bøger og ansættelser, om sin historie og får derigennem også beskrevet forskelle mellem norsk og dansk kultur. For denne danske psykolog har dette været svært nyttigt. Flere gange er jeg gået hjem fra arbejde og har tænkt «åh nej, hvad var det dog, jeg fik sagt», med tanke på en ironisk kommentar sagt i kantinen eller i mødet med en kollega over kopimaskinen. Nu forstår jeg, hvorfor jeg har tænkt det: Ironi er et karaktertræk ved danskhed. Hvor nordmænd har patos og tager udsagn for pålydende, har danskere ironi og dobbeltbetydninger, som fremherskende karaktertræk. Det beskriver forfatteren via udførlige analyser af udvalgte passager i Ludvig Holbergs og Henrik Ibsens forfatterskaber. Det hænger alt sammen med tiden inden 1814, frem til 1905 og videre efter Norges fuldstændige selvstændighed. Bogen indeholder et væld af oplysninger til analyse og forståelse af det norske, og af den fælles dansk-norske litterære kulturarv. Eksempelvis om forlagsbranchens betydning for opbygningen af den norske nationalstat, af nynorsks betydning og besvær, og af store norske forfatters funktion og betydning for Norge og opbygningen af en norsk nationalstat. Haugan er kritisk til norske forskningsmiljøers læsning af Henrik Ibsen, det er åbenbart. Han mener, at norske forskningsmiljøer ikke forstår Ibsen, og at litteraturanalytiske paradigmeskift ikke har ført til tilstrækkelige ændringer i analyser af Ibsens forfatterskab. Det er en kras påstand, som han fremfører et grundigt og velargumenteret belæg for. Essensen er, at man ikke forstår teksterne i Ibsens forfatterskab gennem det litteraturteoretiske begreb 'dobbeltmotiverede udsagn'. Om et sådant udsagn skriver Haugan definatorisk eksemplificerende: «Det kan findes i enhver annoncetekst, der er skrevet i sælgerens interesse, men kun nævner køberens fordel.» (side 52)

I tredje del af bogen – *Hjemløs* – kommer forfatteren ind på baggrunden for 1991-publikationen *400-årsnatten. Norsk selvforståelse ved en korsvei*. Nu løfter forfatteren pointer fra bogen frem, her i en mere koncentreret form, end i den oprindelige publikation. Det er fortsat uddybende og spændende at genlæse og giver stadig anledning til refleksion. Jeg arbejdede gennem godt ti år som psykolog i kommunal kontekst i Danmark, i en forvaltningspendant til norske pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT). Her var der jævnligt blæst i møde med forældre samt ledelse og personale i børnehaver og på skoler, da vurderinger fra psykologen ikke altid kunne tilfredsstille alles ønsker og håb. Jeg havde en konstruktiv kritisk tilgang til at arbejde som psykolog i PPT. Det betød, at jeg med afsæt i blandt andet systemisk metode, forsøgte på at give tilpasse forstyrrelser for at kunne imødekomme barnets behov bedst muligt. I nogle faser af samarbejdet, kunne et forsøg på at give en tilpas forstyrrelse, blive oplevet som en utilpas forstyrrelse. Dette var en accepteret konsekvens af en konstruktiv kritisk tilgang. I Norge har kombinationen af tilgangen og en dansk ironisk væremåde, indledningsvist givet anledning til misforståelser. Med tanke på Haugans *Hjemløs*, hvor han beskriver hvordan modernistiske strømninger har haft dårligere kår i Norge end i Danmark (s. 92), og at «Nordmænd frygter uenighed, også faglig uenighed, fordi uenighed betyder fjendskab» (s. 94), begyndte jeg at forstå et muligt perspektiv på forholdet 'konstruktiv kritisk' og 'i Norge'. Tillige fortæller Haugan i afsnittet *Norsk patos og dansk ironi*, hvordan patos er et særligt kendetegn ved norsk identitet og ironi

ved dansk identitet. Her kommer han ind på at Norge er en ung nation, og at nordmænd oplever en stærkere nationalfølelse og patos end danskere oplever. I Danmark har Ludvig Holbergs komedier med intriger, ironiske karikaturer og latterliggørelse af mennesker, som puster sig op, stået stærkt. Med dette kunne jeg nuancere analysen af kombinationen 'konstruktiv kritisk', 'dansk ironi' og 'i Norge'. Nordmænd er dog ikke alene om at misforstå den danske ironi: «... nordmænd og svenskere står i samme position over for danskerne. Ironien skaber kommunikationsproblemer på nordisk basis.» (s. 111)

Jeg har efterhånden fået skruet ned for ironien og op for forståelsen af Norge, det norske, nynorsk og af Kari & Ola Nordmann, og er således vældig fornøjet med at arbejde som kommunepsykolog i Norge. Med bogen i bagagen bliver det lettere at forstå de mindre og større kulturelle forskelle mellem det norske og det danske. Det var en fornøjelse at læse bogen, og så fik jeg i tillæg en flot og fornem gennemgang af flere af Ibsens værker.

Teksten sto på tryk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 59, nummer 5, 2022, side 416-417

TEKST

Henrik Eriksen